

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Organ i Shoqnis "VLLAZNIJA",

E drejton: Prof. KARL GURAKUQI.

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Rândsija e Shkollës
Fleta Juridike
Prap Feminizmi
Vegimi
Vlona në kohë të mesme
Lajme vëndi.
Biblijografi
Postë e vogël

K. K.
Terenc Toçi
H. Kadriu
H. Gjylbegaj
H. Most
Chionologus
Crivicus
Agimi

Mbarshirua: ALI BORSHI

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

E PËRKOHSHME LETRARE - POLITIKE

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJL

Nri II.

Shkodër Marc 1921.

Vjeti i II.

Rândsija e Shkollës.

Në jetën shoqnore instituti më i mocmi qì përkujdesohet për të rritun të fëmijës është familja. Në ket vënd të natyrshëm foshnja e vogël gjën të parët njerz, prindt, të cillët jo veç mundohen me e ushqye, me e veshë e me i zhdrivillue fuqit e trupit, por, në një mënyrë të posaçme, orvaten edhe për zhvillim të mëndes së tij së njomë, tue i dhënë mësimet më të parat e më të dobishmet për jetë. Nën kujdes të prindvet fmija fillon me formue karakterin e me marrë një drejtim ndër veprime të veta.

Por a thue familja e kryen përherë ket zyrë të vet?

Në praktikë, mjerisht, është vù oroe se shpesh këjo i shmangët detyrës së shënjue me prej Zotit e prej natyre. Prindt, dikù të dhânun mbas veseve e epshimeve, dikù prej padijes ase prej ngushtimit e të fshtirave të gjallnis, nuk mëndojnë aq fort për me u ardhë rreth fmijve e me u orvatë dér kù të munden për me u dhënë një drejtim të mbarë në mirëveti e n'arësim, por i lënë krejt të lirë për të ndjekë se i cilli fatin vet. Në ket mënyrë këta fmij pa proje e pa zot, e sidomos të vorfnit e bonjakët e shkretë të lëshuem dorë, nuk munden kurrresi me pasë një të

rritun të mirë për me u bâ të dobishëm për vehte e për shoqnë; shum prej tyne kanë për t' u dhënë doemos mbas veseve e udhëve të mbrapshta e për të kënë mandej fatzezt e vetvedit e të familjeve e element i dâmshëm për shoqnë. Për ket shkak qytetnimi krijoj, së pari vetëm për të pasun, e më vonë për të gjith njerzt, një institut më të naltë e më të rëndësishëm shkollën, e cilla zûni vëndin e familjes e muer në kujdes të rritunt e të rijve.

Me të ngrehun të shkollës njerzija muer një hov të math n' udhë të qytetnimit e të përparimit; me ndihmë të sajë të gjitha degët e veprimt njerzuer paten një përmirsim e prej punve të përmirsueme u xuer mandej edhe fryt më i plotë.

Por me gjith ket rândsi, qì kà shkolla në jetën shoqnore gjinden prap sot ndër disa vënde të hueja, kù edhe se kanë përrijë me shëndritë rrezet e qytetnis, e më një numër të math në vënd t' onë dy çeta njerzsh qì nuk i apin vëftsin qì i përket. Një palë honë se shkolla nuk është një institut i nevojshëm për njerzët mbarë e se edhe pa të disa mund të kryejnë punët e detyrët e veta e të përmirësime e të mkâmbin gjëndjën e tyne

ekonomike, në vënd qi tjetra çetë kujton se shkolla së kà tjetër zyrë veç se t' u mësojnë fmijve njato germa t' abecës, qi janë të duhme për me xânë me këndue e me shkruë.

Këta nierz qi mëndojnë këso dore gjinden krejt në gabim, e duket çiltas se nuk kanë edhe një përftim të kuartë të veprës së madhnueshme qi shkolla zhvillon asë do të zhvillojë për të mirë e dobì të njeriut, të komit e të Shoqnìs.

E dijmë se për setcillin njeri puna është detyrë ase për të thënë mǎ mirë ligjë natyre, e se kush e ndjekë me zëll e me vullndet të mirë kà nderim në shoqnì e jeton zemërgzuem e i lumë.

Por çë farë kuptimi mund t' i apim në ditë të sotshme kësajë fjalë?

Nuk duhet të kuptojmë s: me punue don me thënë me përdorë do e si do fuqit e trupit, me levizë kâmbët e duert për të krye një gjâsend, e prej veprës së kryeme me xjerrë një fryt a dobì sa do të vogël, por të mjaftueshme për ushqim të vetvedit e të familjes; puna kà sot ndër popuj të qytetnuem një kuptim mǎ të naltë e mǎ të randsishëm, për këta është industri e industria s' është tjetër veç se një shkencë, një fryt i shkollës.

Po t' i sjellim sÿt rrokull njerzìs e të shohim punët qi këjo kryen, do të vëm oroe se në çë do degë të veprimit njerzuer, si ndër prodhe të bulqsis, ashtu të zëjeve mehanike, përmirësimi e përparimi kà rrjedhë vetëm prej shkollës e është fryt i shkencës.

Nji bulk qi ndër punime të tokve së ndjekë drejtimin e verbët të zakonëve të lashta, por mundohet me vù në veprim njohtimet qi kà xânë në shkollë e me përdorë mjetet e këshillueme prej shkencës, ai, pà dyshim,

kà per të xjerrë prej mundit të vet fryt mǎ të mirë e mǎ të plotë se një tjetër qi punon ne e motshme.

Kështu ndollë edhe për çë do zëjë e për çë do mjeshtri të vogël.

Gabon tjetra çetë kùr thotë, fmija në shkollë mëson vetëm me lexue e me shkruë, e vaditet edhe në njehsim. Vepra e shkollës është fort mǎ e naltë e mǎ e haptë.

Ndër kohë të sotshme shkolla përshin në vetvedi katër sênde, të cillave u përgjegjin aq veprime e aq qellime.

Shkolla në zhvillim të landve të mësimit do të kët para sÿsh këto katër pika:

1) Me zhdrivillue të gjitha fuqit e mëndes;

2) Me ushqye e me pajisë zêmren e fmis me ndiesi të ndershme e me virtyte të mira;

3) Me mbajtë trupin e xânsit shëndosh e me e forcue mǎ tepër;

4) Me e bâ njerin gati për punët e jetës shoqnore.

Me të parën pikë nuk duhet të kuptojmë se shkolla do të kët për qellim vetëm me begatë mënden e xânsit me disa njoftime të dobishme; kundesin mǎ të math do t' a diftojnë në formim të mëndes së njomë të fmis, të cillit qellim i mërrihet tui dhënë rji zhdrivillim të posaçëm veshtimit përmëndes, fantazis e gëkimit. Shkurt xânsi kur të dalin prej shkollë do të jët i zoti me arshetue mirë, do të dijnë me dhënë gjykime të drejtë, me dà të miren prej së keqes, të mbaren prej së mbrapshtes e me njoftë vjett-sin e punës e të sêndes. Këjo është zyra e fimsme e shkollës, e si domos në të kryem të kësajë zyrë shihet metoda e mirë qi përdorohet në zhvillim të landve të mësimit. Me të dytën pikë shkolla orvatet për mirë-

veti të xânsavet d. m. th. i mëson se si me u prû në shoqnî e si me u rregullue ndër psime e ndër furîna të zëmrës.

Kultura, vërtetë, është fort e dobishme për se të cillin njeri qi don me i krye mât së miri punët e veta e me xjerrë fryt të plotë prej mundit qi bân, por në shpirt të tij duhet qi edhe vullndeti të jët i ushqyem e i pajisun me ndiesi të mira, pse do të dijmë qi prej ndiesive rriedhin vepimet e njeriut. Nieriu flet e vepron mbas të ndimeve të zëmrës.

Shkolla duhet prâ t' a kët fort në kujdes edhe mirërritjen e fëmijvet; do të shikojnë pà dà e me një cenë të posaçme me i dhânë masës së ré një drejtim të shëndoshtë kahë mirëvetija, kah morali, pà të cillin një familje, një kôm, një shtet së mundet kurr me pasë të mbarë e të rritun pse, sikurse flet me vend një shkrimtâr i huej G. Gjosti: «bota mund të shkojnë perpara pà njerz të dijtun, por jo pà njerz të ndërshëm d. m. th. pà njerz me karakter e me moral të mirë.»

Pjesa e tretë përfshîn rojën e shëndedes e forcimin e zbukurimin e trupit, me një fjalë kulturën fizike si thonë inglizët «the physical culture» e cilla është një ndër pjesët mât të duhshme e mât të detyrshme të programeve të shkollës.

Dihet fort mirë se kurnji sënd së qindron pà një themel; sikurse prej rrâjëve të shëndoshta e të forta, të një lande rrjedh fuqija, qindresa e fryti i mirë i sajë, ashtû edhe në trup të shëndoshtë e të shkathtë të njeriut qindron gjallsija e plotnija e fuqive të mëndes e të shpirtit të tij.

«Mëndja e shndoshtë në trup të shndoshtë» thotë fjala e vjetër e Jonalit, e ky aforizëm e difton mjaft çiltas e bukur rândsin qi kâ kultura

fizike në përparim e në lumni të njeriut.

Prej këtyne tri veprimeve rrjedh qellimi i mbrâmë, pse kûr shkolla të kët mërrijtë me i krye plotsisht [e pà të meta tri pjesët e para, ajò pà dyshim, njerin e kâ bâ gadi për të gjitha punët e jetës shoqnore, ku zhvillimet e veprave të tija kanë për të kënë doemos për të mirë të shoqnës e kanë për të muejtë me i dhânë ksaj gjithnji shkas mât të math kahë udha e përparimit e e qytetnimit.

Në ket shkrim të shkurtë u munduem më një farë mënyre me e zhdri-villue qellimin e vërtetë e të madhnueshëm të shkollës mbi të cillin mvarret pà fjalë e mira e se të cillit njeri, e mira e familjeve, e komeve, e shteteve, e shoqnës mbarë.

Cka kishte, pra, me kënë një kôm, një shtet pà shkolla? Çë farë jete kish-te për të pasë pà kso ndertesash dije e qytetnije?

Pa shkolla të mira një kôm, një shtet së kishte me mërrijtë kurr me përmirsue gjëndjen ekonomike e me u dhânë shkas kahë përparimi bulqsis, industris e tregtis; së kishte për të pasë njerz të vjefshëm e puntorë, qytetas të ndërshëm e me ndergjegje, e pà ket element të nëvojshëm për të kënë të vet, kishte me u gjetë ndër themele fort të ligëta. Shtetet e komet e qytetnomet, tre vrojtë pra se sugurimi e të rritit e tyre qindron n' arësin e në mirëveti të qytetasvet, fillues me një zëll të posaçëm me ngrehë gjithkanë shkolla të vogla e me u dhânë një drejtim të mirë e të mbarë. E sot, në kjoftë se disa Shtete t' Europës e të botës qytetnueme kanë mërrijtë në cip të madhnis e përmënden ndër degë të dijes, ndër zëje e n' industri duhet t' a dijmë se vetëm prej rregullimit të mirë të shkollavet

e kanë at madhni e at lulzim, pse si thotë me arsye J. Simon: «Populli qi kà shkollat mà të mira, àsht i pari popull; në mos kjoftë sot, kà për të kënë doemos nesor». Edhe ndër në populli e Qeverija t' i apin, prà, shkollës ràndsìn e vjeftsìn qi i përket; të diftojnë at zëll e at kujdes të duh-

shëm për rregullimin e drejtimin e saj të mbarë; t' a përkrahin e t' a përmbajnë me miete të shëndoshta, për me muejtë me i shù Atdheut themelin e sugurtë për qindresë e përparim e për me i përtrí, në një kohë t' aferme, të mirat e qytetnimit të sotshëm.

K. K.

FLETA JURIDIKE.

Bashkëpuntori i jonë Z. Adv. Terenc Toçi pat mirsín të na epte me lexue një libër të vetin, qi ka mënd t' a botojë për së shpejti nen titullin »KANUNI NDËRKOMTAR». Prej këtij libri, auktori na dha lëjën të nxjerrshim këto faqe plot me ràndsi, mbassi përmbajnë një çashtje qi ka nevojë të rrihet sà mà parë e qi shpresojmë se lexuesat e « Agimit » kanë për t' a pritun me interesë e me àndje.

DREJTIMI,

Nenshtetsija e Shqyphtarve të jashtëm.

Sikurse u tregue mà parë, Komi àsht bashkimi i shumë familjevet qi kanë të përbashkta gjuhë e edhe në mos paçin bashkarisht besim e zakone; posë kësaj u pà edhe se ç' farë fytyre juridike mërr një kòm kùr t' organizohet, d. m. th. kùr të marrë një jetë vetqeverimtare, e të bàhet Shtet. Ndër këto faqe do të flasim mbì gjendjen juridike, në të cillen gjinden ata, qi të lém jashta kufijvet politikë të Komit, janë njëj gjaku me në, kanë të njajten gjuhë e duen me jetue në Shtetin t' onë.

Për në këjo çashtje àsht një ndër mà të mëdhajat, qi mund të kemi kùr të flasim për nenshtetsi, mbassi kemi jashta kufijvet politikë të Shtetit, të shpërndàm andej e këndej në botë, mà tepër se tre miluj vllazën Shqyphtarë, një pjesë e të cillvet kishte me i sje-

llë dobi Shtetit, i cilli ka nevojë për trù të shëndoshta e për krahë të fuqishëm e i cilli lehtësisht mund të nxànë e mund t' ushqejë një popullsi edhe trefish mà të madhe se kà sot — Çashtja àsht këio:

Ai qi àsht Shqyptar për gjuhë e për fis, por qi ka lé jashta kufijvet politikë të Shtetit e qi dishron me nxànë në të një vend elektivisht a ka të drejtë nenshtetsije me një herë ase mbas një kohe të caktueme?

Këjo teori àsht e re e përbàn një lândë të *jus conditum* të kanunit për t' a shpallë mbassi *jus conditum* (kanuni i shpallur) sikurse do të shohim mà von — mërr para sýsh një shumsi kasash ndër çashtje nenshtetsije e qi kët rásën t' onë nuk e përfshinë. Asligjët qi janë në veprim ndër popuj shërë nuk mund të na

vpejnë si drejtim në ket çashtje, mbasi rrethanat qi kanë shkaktue rishndërtimin e Shtetit t' onë, nuk na përmetojnë të ndjekim asnji system.

Të kemi para sysh se ligjët mâtë mirat nuk janë ato qi dalin vetëm prej arsyeje, e qi mâtë mira politike nuk është ajo qi lén prej ndiesije të vûme në harmoni me interesat e Shtetit.

Mbas kësaj vërejtje e tue mendue edhe një herë se Shqypnija është e shpopullueme, se është nevojë e madhe për një bashkpunim për me njallë idhët shoqnore, ekonomike e kulturore; tue marrë para sysh se idhealizmi mâtë i shejtë i një komi do të jët njisija ethnike, d. m. th. të perhapunit e fuqivet në gji t' atdheut; tue vërejtë se popuj të mdhaj e të pushtetshëm, si b. f. populli i Anglis, përdorjnë ç' do mjet qi asnji pikë gjaku mos të dërdhet kot e qi asnji fjalë e gjuhës së tyne mos të harrohet; tue vû oroe ne e mbam se në Grekë, në Jugosllavë, në Bullgari, në Rumanë, në Egypt, n' Itali, në Dalmati, në Rusi e n' Amerikë kemi vllazën Shqyptarë, qi kanë kënë të larguem prej atdheut për shkak të diplomatis së keqe, për fatkeqesi historike ase prej nevojës së jetesës, shifet kjarisht se çashtja e nenshtetisë e kanuni i sajmeritojnë shtudijme e kujdese të posaçme.

Mbas mëndimit t' em do t' u pelqeishin për në *tri formë nenshtetisje*: njëna për vllazënt t' onë të shkëputun prej trupit komtâr e politik mbas vendimevet të konferencës së Londonit; tjetra për ata qi, kanë dalë jashta vendit për shkak të pushtimit otoman; e e treta për ata, qi tue pasë lanë vundetisht tokën komtare për arësye na pune e tregtije e tue pasë marrë për nevojë jetese nenshtetisi të huej, duen me këthye prap n' atdhë.

Ky hypothes i mbam i cilli në

gjith botën kje pelqye e pranue në gjith farë mënyrësh, mund të zgjidhet edhe këtu ndër né me mënyra të ndryshme, sikurse kemi me pà në kaptinën tjetër. Por - të mbahet mirë në mend se ligjët mâtë moderne kanë për qellim me mbajtë gjithmonë të bashkuem me trup komtâr një numër sa mâtë madh qi të mundet nenshtetas, jo vetëm për arsye na politike, por edhe për interesa të mdhaja financjare.

Na në këto faqe kemi me folë prandej shkurtazi mbi dy formët e para.

Shifet kjarisht e krejt e arsyeshme, se ai qi kà pasë fatin e keq të dalë prej komit të vet për poshtnime diplomatike, ase kahë një herë, për një nevojë ndërkomtare, të kët të drejtë për një pritje dashtnore e *vllaznore*. Edhe mos të na e mirrte né mëndja ket sënd, do të na u paraqitte — me shnderim t' onin — prej konferencës së Londonit, e cilla dau, qi Shqyptarët e pashpërblyem, kûdo qi të kën lë e qi xânë vënd mbrënda kufijve të Shtetit shqyptar, *juris et de jure* të bâhen nenshtetas të Shqypnis. Por mos të qitet mbas shpine këjo qyshke kryekreje: me *marrë bânim e punë*, pse përndryshej qytetasi i rë kishte me u bâ i rëndë e kahë një herë edhe i rrezikshëm; as nuk do të harrohet një kujdes qi na paraqet atdhetarija, nierzija e drejtsija; Lidhja e Komevet, qi kà caktue dorzâni kulturore e besimtare për minoritetet e çnuna në sundim të popujve të huej, do të shtënë qi të marrë masat e nevojshme e tue kundër salvimevet qi veprohen prej fqyre mbâ korrizin e vllazënvët t' onë, salvime qi u kundërshtojnë qytetnis e na tepër prëmtimeve të bâme prej çnes së Lidhjes së Komevet.

Për shka u perket bashkatdhetarve, qi mbas epopës së Kastriotit e në një kohë jo shumë të largtë, lane Shqypnin,

kishte me këne e nevojshme qe nenshtetsin e tyne t'a caktonte nji ligje e posaçme, mbassi edhe në ket rasë na nuk mund marrim mbrapa ligjimin e popujve tjerë, tue qënë se nuk gjinden kome tjera qe të jën ndërtue si Shtet ndër të tilla rrethana si na. Po me gjith këta kishte me na u dukë e nevojshme, qe të nëziten të këthejnë n' atdhë këto familje, qe janë largue tash sà kohë, por natyrzimi politik i i tyne (d. m. th. nenshtetsija) do t' u caktonte në nji mënyrë, qe posë se do t' u detyrojshin me marrë bânim të caktuem, të kët edhe këto qyshke:

1). — Posë bânimit të caktuem, këto familje të diftojnë se duen me marrë nenshtetsin shqyptare, tue marrë përsipër me nji herë të gjitha detyrat e nji nenshtetasi shqyptar, si shërbimin ushtarak e në rasë të nji mobilizimi të përgjithshëm me marrë pjesë si të gjith tjerët e jo si të huej.

2). — Të banojnë pa i a dà në Shqypni në mos tjetër për dy vjet tue u dhënë mbas pune e tue e diftue vedin me nji moral të mirë, tue mbajtë qetsin, tue qënë besnikë të Shtetit e tue ndjekë ligjet e tija e mos me këne pjestarë ndër Shoqni, qe janë kundra

ligjës e zakonevet komtare.

3). — Të xënë me këndue e me lexue mirë ndër këta dy vjet gjuhën komtare, d. m. th. gjuhën e përbashktë zyrtare e jo ç' farëdo dhjalekti qe flitet ndër kolonit e tyne.

Nuk besojmë se lexuesat kanë me na mbajtë për të shtërngueshëm, kùr të mëndojnë se Shtetet e Bashkueme t' Amerikës, qe janë aq të mdhaja, të pasuna e të pushtetshme, vetëm mbas pësë vjetsh u apin të huejve nenshtetsin, qe janë të shtëm me shkue atje jo prej ndiesive vllaznije, por vetëm për qellime financjare... kahë nji herë edhe tue i kundërshtue Kodit ndeshkimuer !... Mbassi po flasim për Amerikë, të na epet lëja me përmëndë nji ligjë të bukur të Shteteve të Bashkueme: Nji i huej qe të jët ushtar n' ushtri të tyne mund të marrë nenshtetsin mbas nji vjeti të vetëm qe të banojë aty.

Këjo është nji masë qe dishmon nji njoftim të rrall psychologije. E përnjimmend cilli nenshtetas është mja i mirë se ai qe u bân flitjetën, lirin veltore, gëzimet e jetës e të familjes, liris, vetqeverimit e lumnis së flamurit, të cillit i lypë mproje e ndihmë?

Terenc Toçi.

PRAP FEMINIZMI.

I dashturi mik Zotni M. Logorec;

Letrën e dashtun të Z. s' Uej qe i derguet Agimit (Nr. 10) e lexova. Fund e mbaje kjo letër përmbante nji fëtyrë të vrânët e idhnake. Tue u pështetë në symphati qe ushqejshem ndaj Z. t' Uej deshta me ju grishë në nji tryezë shkencore për me u dobittue mëndimi botuer prej dijes së Z. s' Uej mbi çashtjen rëndësiplote të feminiz-

mit e n' at grishë pacë perzi edhe disa fjalë qesharake, poise të përdorume pa kurr nji të keq, për me ju bapë edhe me qeshë. T'a kishëm dijtë se do të u ngelte hatri, me të vërtetë qe nuk ju ishin drejtue, tue dijtë mirë qe se nuk hyhet në polemikë me do e këdo e sidomos me njerz, qe nuk munden me i bapë ball

boksit të idhët të kritikës. Unë shpre-sojshëm se Z. e J. do të m'u bajshi prisë në ket lāmë shkence, neper të cilen filluem me udhtue, në vënd qi më hudhët para, për me më pëngue udhtimin tuba-tuba çashtjesh politike, krijue prej pezmit qi ju molisi zëmrën.

E mora dhe një herë nepër duer letrën e parë t'ëmen, për me kërkue shkaqet qi ju turbulluen e aty nuk to-kova në kurr një fjalë shnderimi, përdorue kundra Z. s' Uej. Nuk e kup-tova psehin e idhnimit, e m'a teper u çudita, qi në ket fushatë të kândshme e të lëmuet dije e harti qi u hap vetëm për qellim me i a sigurue fëmnës, kësaj pjesë m'a delikate t'ortes së kri-jatyrve, lartsimin e lumnin, Z. e Juej derdhtë tepricat e një jargu politik e të do çashtjeve vehtjake. E ky veprim i Z. s' Uej i a përgjau sikur me ngulë një krande shtremaluqe e të thatë per mes të një tubës lule, mbledhë e gatue prej një dore kujdestare.

Nuk ishte një punë e mirë Z. Lo-gorec të më gjueshi mue me pesha, mue qi ç' me kohë orvatemi për At-dhé e Komsì. Vetëm të ligshetit (jo me kuptimin qi kà kjo fjalë në tosknish-ten) qi nuk shofin në vedvedi zotsin me i dalë në krye një themës shken-core, përziejnë fjalë e punë të kote, qi nuk kanë farë lidhnije me objekt. Un ju kujtoshëm, si mis të këshillit letrar qi jeni, për njeri t' aftë me u përzi në ç' do polemikë të ç' do dege të dijes e të hartit.

Një nieri dijeje e pënde nuk ecë nepër udha të thepisuna të një morri-zi, por ravgon gjithëherë për mes vllajve të një lulishte të blerueme të harteve e të shkencave.

Me lëje të lexuesave të dashur e të Z. s' Uej due me b'a këtë një shkurtim të jet-shkrimit t'ëm, për çka i perket

jetës s'ëme politike, për me muejtë kështu me shlye prej zëmres s' Uej gjith ato dyshime, të cilat më si po duket, shkaktuekan një të bjerrun pahi t'ëm tek Z. e Juej:

Xhon-tyrqi për mëndimet komta-re qi ushqejshem, më dbuen jashta kufijve të Perendoris osmane. Njaj Hoxha Kadriu ishte, qi kohen e pu-shtimit austriak, tue kuptue si gjith kush politiken e kësaj Mbretni qi ki-shte per dâm të pamvarsis së Shqyp-nis, i a perbuzi propozimin Zotni Kra-lit, Komisarit civil të pergjithshëm, për emnimin si Krye-Myfti, Drejtuer i Pergjith. i Arësimit e mandej i Drej-tësis. Prap njaj Hoxha Kadriu ishte, qi në Kongresin e Durrësit mprojtji rreptësisht dishiret komtare për indi-pendencen e Shqypnis. Në kohën e su-ndimit frang në Shkodër, kë gjetem kundrështar të liris s'onë komtare, na nuk ngurruem m'u kundreshtue e me i u b'a atij m'a i rrezikshmi anmik. Vepruem në Komitet të Kosovës pa kursye as kohë as të holla. E nder veprimet t'ona nuk u suellëm as kahë Stambolla e as nuk u uzdatëm prej Vjenës. Nuk troklluem as nder dyer të Rromës, tue pasë para s'ësh at pro-verbin k'u thotë: se ç' do udhë të çon në Rromë.

T'i kishi njoftë Z. e J. qellimet t'ona komtare, tue q' kanë nder këto, nuk kishi h'y mandej me zhvillue problemin e thellë e të rëndësishëm të lidhnis së myslymanve të Shqypnis e të botës me atotë Turkis; pse nuk ju pat pyetë kush m'a përpara Z. t' Uej q' keni l'ë lidhnije me Rromen? Kishi k'one një detyrë m'a atdhetare t'i kishi kritikue gjith ata qi i patën drej-tue një ankim Perendorit t' Austris Karlit kundra Komisarit civil Z. Kralit, perse ky ishte tue perdorë nder zyra qe heritare m'a shum nëpunësa mysly-

manë e se ata (nënshkruesat e atij ankimi) ishin m'atë lum nën flamurin e Austri-Ungaris.

E keni teprue fort tue nxjerrë kup-time Panislamismi prej fjalëve të përdoruesve prej meje: *motrat t'ona tyrkesha*. Nuk është sot koha me u naftue prej megjeve të logikës e t'arsyetimit kahë qielli i andrrimeve e i fantazisë. Ky kuptim që i keni dhënë Z. e J. fjalëve të mijë, më përkujtoj një episod të kohës s'Austri: Një i pa *hajr* kish lajmue Korpskomanden e Policin se un ishem tue u marrë me çastje panislamizmi e se ishem tue u mundue me përbë një bashkim në mes të myslymanvet, lajm që shkaktoj mbajtjen t'ëme plot 8 muej në vroshtim të Policisë. E po tutem edhe sot mos të më këqyrin me s'q' të keq gjithë ata nacionalista të flakët, të cilët kanë m'u perpushë e m'u frigue prej parafjalës «Pan» që Z. e J. po i u shtje në vesh.

T'i shporremi mahive e të këthejmë te fjalët «motrat t'ona tyrkesha». Në ç' do shoqni letrare që të drejtoheni e të pyetni, keni me u vertetue se nuk gjykohej një njeri për frankofil, pse një grue frange i thotë «ma soeur», për tedeshkofil, pse një grue tedeshke e thotë «meine Schwester», për tyrkofil, pse gruen tyrkeshe e titullon: «benem hemshirem». E shi edhe mënyra e fjalimit t'onë na detyron t'a thyrasim një grue që s'e njofim «moj motër».

Prandej për s'herë që të vijë rassa me folë për gruen tyrke, që kanë në një jetë të rë shoqërore, gjithmonë kam për t'a përdorë skajin (termin) motër. Nuk mund t'i a shkojë ket cillësi grues tyrke, që u hodh në Genevë për të mprojtun të drejtat e motrave të saja, të cilat deri dje, u ëndshin udhave me një t'ecun të kandshëm, mëlue nën çarshafa. Un nuk kishëm për t'a kritikue gruen tyrke, po

mos t'ishte pak i tepruem, diktimi i saj mbësi që kjo nuk zotëron at edukacion mëndtarr e shoqëruar të grues s'Europës; pse, si ju paqë thënë përpara, un kishem me dishrue me kënd mis i një partis feministe të ndermijeme. Në paqin do kërkime të teprueme femnat, kanë edhe asosh të drejta. Nuk jam aq kundreshtar, s'atë mos me i a njëftë grues të drejten, kur burri gjakon prej saj me i u bindë lidhnis kunorës, në vënd që vetë burri don me ndëjë i shkepun prej kësaj lidhnie.

Kërkimet e femnave, të arsyeshmet, e të pa-arsyeshmet kam për t'i rreshtue e për t'i analizue në një bisedim tjetër e atëherë këm për të pa gjith ato të këqija që e shtojnë gruen e Europës kah ajo humnere e mndershme korrupsioni e kam për t'u mundue me mbajtë larg këtij rreziku gruen t'onë të ndershme, për mos me i u b'at kësaj anmiki i perjetshëm. E njëhi mëkat të madh me i shartue grues shqyptare, që për stoli m'atë të çmueshme mban nderen e vet, at l' helmuese të grues s'Europës. E m'u i këtij mëndimi duket edhe Z. e tij Toçi, i cili me bisedimin e vet të mbatun e të peshuem me balancë dije e arsyetimi, nuk mund të durohet pa e pohue gjëjen e mjerueshme, në të cilën gjindet sot grueja e Europës.

Me Z. t'Uej kemi një ndryshim ndërmjet: Z. e J. është i mëndimit që grueja e ynë me një herë të hyjë nderadhe të grave europëane, në vënd që un thom «këdale një herë»; pse ndër disa punë që merren me shpejtë perzihet djalli, si thotë një fjalë e moqme. Un nuk dishtoj që mos të gjindet njëri makarë sa me e pr'at një gotë ujë, kur u ndihet në botën e femnavet gj'ama e t'ështueshme «zjarm, zjarm», gj'amë që është tue e shkrumue sot Europën, k'u mjerisht nuk po gjindet mjet për m' e shu' atë.

Dizraeli, ky i famshmi kryeminister i Anglis, qi dikur pat rregullue politikën e perbotshme të kësaj Mbretëni, tue u trëmbë prej zjarmit shkru-mues qi pat nisë me marrë të perhapun në botën e femnave t'Europës e tue mos muejtë me i gjetë kand të shuemit të këtij zjarmi, pat vikatë kështu, kûr pau tue ndalë prej një pusit të zehje një mori puntorijs: «Kë-qyrni këqyrni, se si po vjell ai pus robt e vet. Trima e grà, këto dy lloj kriatyrash, perzi shoq me shoq, po ikin prej atij pusi, si të dënuemt prej burgu. Të tanë veshë si trimat e të tanë flasin një soj. Buzët e atyne fëm-nave, qi shifen n' at grigje, shif se si perlyhen me gjithë farë fjalësh të fëlligjta, sa me turpue edhe mashkujt; ato buzë, prej të cillavet lypset të dalin fjalë të ndershme e të hieshme, qi perkojnë me natyrë të fëmnës. Nuk kishëm për të besue për to se janë grà, mos t' ishte zani i tyne i hollë e shëjet e fytyrës. Ofshe! Mos t' a kishem pà mã mirë fëmnën të plandosun kështu nder këto humnere të kobshme fëlligishtije».

Kûr vëm n' oroe këso pamjesh tragike në jetën fëmnore të një populli, si kû i anglo-saksonvet, qi është njëjtë mje në kulm të perparimit e t' edukacionit shoqnuer, po ndër popuj tjerë e shka nuk kishim me kundrue? Qe këtu një shembull, qi kujtoj mjafton me provue diftimet e mija: Në kryeqytet të Germanis gràt, nen hije të liris qi zotnojshin, kishin themelue klube, kishin nisë me qethë flokët, me veshë petka si trimat e me vû mustakë artificjal. Ishte bà modë për grà të Berlinit me u mbledhë nder ato klube të veshuna, të stolisuna e të piripique me n'at mënyrë. Se çka ndodhte mandej nder ato klube i vjen turp njeriut me i kujtue e jo mã me i për-

mëndë. Kaq mbrapshtë pat vojtë këjo punë, sa i u desht Qeveris me inter-venue e me mbyllë këto klube, tue ndalue dhe gràt me u veshë si burrat. E shum grà të ndershme mandej qi s' i dijshin fillin kësaj modë, nisën me u qethë flokësh kinse me u diftue të qytetnueme. Këjo është ignoranca, qi e terhjek njerin, i cili zotnon një natyrë zbiruese e kureshte, me u prirë kah shkerbimi (imitation) i sendeve qi i shef sÿni për të paren herë.

E gjith shkaku i kësajë ignorance pjestaret e klubevet të Berlinit, të veshuna me kostume burrash, u rrokollisen nder vrrella perpise të flligishtis e t' epsheve e kështu sharruene kah nderi.

Të vën gishtin në tamth e të mëndojnë mirë gjith ata njerz shteti e zota konaqesh se çka kishte për të ndodhë n' Atdhën t'onë, kû terri i pà-dijes shtrihet për anë, kurse n' Europë, në ket sferë, ku shkelzejnë rrezet e dijes e të hartit, mbretnon një giëje kaq e kobshme gjith shkaku i asaj lirijs të teprueme.

Mos të m' i jepen shtjellime të terthurta mendimeve e qellimeve të mija. Jam prej antarëvet mã të nazit të lavrimit e të stervitjes së fëmnës, të naltimit të saj në shkallën qi meriton e të përmirsimit të gjeje së saj shoqnore. E cili është ai njeri me mënd në krye qi don e dishron të zhytunit e gjysës së mizimit të skllon të pàdijes? Jam prej atyne qi e kam kup-tue fort mirë se tue mbajtë fëmnën larg stolis mëndake, nuk kishte me i ardhë njerzimit kurr një dobì për veç-se zhkatrimin. Një sënd asht qi nuk e di e qi dishtoj fort m' e dijtë: se shtë me qmënyrë m' e begatë gruen, kër hÿll drite me një dije e perparim të shëndoshtë? E ky problem nuk mund të zhvillohet ashtu aq lehtësisht,

tue bâ të vetmen porosi : *të zblohen fëmnat*. E shi këjo porosi po ndihet kështu edhe prej një bashkatdhetarit tjetër, Halim Xhelos, i cili po vrrret e bertet me të madhe, pa këqyrë n' e djathtë e ne rrmaktë, tue i thënë grave t' ona : *hidhnie poshtë atë çarshaf, q' u ndalon rrezet e perparimit për me u europizue*. (Mbrotjja Komtare Nr. 16 me 27 të Kallindorit). Të kësaj porosi jeni edhe Z. e Juej, por tue shtue edhe dishka ma teper : Të shporremi dokeve asiatike e të rrekemi me marrë qytetnimin european.

Tue dashtë mandej me cilsue gruen e lindjes kaperceni shkurtas mbi divorc e poligami. Se ku kishi qellimin m' e hudhë peshën, muejtem fort mirë me e kuptue prej mënyrës së fjalëve të perdorue. Por Z. e J. u larguet prej themës e nuk dhatë kurrfarë zhvillimesh se si mund t' i sigurohet grues perparimi. E nuk ishte mirë të kalojshi pa zâ mbi ket pikë kaq me rëndësi, mbi ket çashtje jetsore per né, prej së cilës sot është tue gjimue, si thamë sipri, mbarë Europa. Mbassi të bajshi mirë e mirë shqyrtime e mbassi t' u kthellojshi nder studjime të shëndoshta, atëherë të jepshi një gjykim mbi këto probleme të vështira.

Qe pikat me randësi qi na u paraqiten në ket rasë e qi Z. s'Uej nuk u janë pershkue nepër mënd :

Ç' farë pjese do t' i ndajmë na sot grues prej pune e prej fitimi të kësaj, sot qi ka rëndue mâ fort se kurr barrra e pà-durueshme e gjallnimit përmbi njerzim ? Në ç' mënyrë e deri kurr do t' a mbajmë na larg vedit rrezikun e atij krizi ekonomik qi është kah i kerrenohet sot Europës ? Mandej tue këne se Shqypnija përbâhet prej dy elementash mysliman e kristjan, të lidhun të dy shterngueshëm me besim,

lypsset të mërrren para sÿsh dispozicionet fetare të dy besimeve, për me përmirsue kështu jetën t' onë shoqnore e për me i sigurue grues përparimin. Do të dëliren gjith ato doke të trashigueme qi janë nderlikue me besim. Do të shestohet mënyra me i u shporrë aine dokeve të mrapshta e e me mbajtë të qindrueshme ato të mirat. Do të shqyrtohen çashtjet e martesës, të divorsit, të poligamis e do të caktohet mënyra e mblojes (action de se couvrir) së grues. Në shqyrtim të njisis së grues me burrin, do të peshohet mirë me një balancë të ndrejtë shkencë detyra e grues në shpi e per rreth familjes, detyra e saj si nânë, detyra e saj ndaj pjellën e vet e ndaj shoqnin e njerzimit. Do të caktohet masa e kulturës e edukacionit qi do t' i epet femnës e do të sajohen ato shkenca e harte qi i nevojisen kësaj. Si të kompozohen e t' analizohen këto pika e sa tjera, atëherë mund t' epet një gjykim mbi pozitën e femnës në jetën shoqnore. E një i tillë gjykim ka për të këne i pà-thyeshëm e ka për të gjetë pelqimin e të gjithëve në popull.

Kundrejt propozimit të Z. s' Uej e të Z. Halim Xhelos per të hjedhmit e çarshafave, ka me dalë nesër një e ka me thënë : «Po, të hidhnie poshtë çarshafat, pse jetesa në Shqypni është bâ e vështirë e vetëm me vërgjë e mundë të mashkullit nuk mund të sigurohet gjallnimi i një familjeje. Nder auto qi kanë me rrëspitë udhate të Shqypnis, grueja me duer të veta të buta të kipejnë detyrën e chauffeurit. » Ka me dalë mandej një tjetër me këto fjale : «Jo, grât t' ona të ndjekin mësimet për djepi e deri në vorr. Prane krës së saj të vogël të hapet dija e hollimi. Pënda qi ka me hy në mes

të gishtave të saj, të cilët deri dje shterngojshin gjylpanen me qepë e me qindisë, të derdhnin poema të vlershëm. Kerthîni, ky poem i gjall, nuk duhet gjâ. T' a tëhujm gruen atij rreziku qi ka m' u ndeshë tue udhtue në ket jetë».

E dijni Z. e J. qi e shumta e grave pësojnë prej një soj merzije qi shkenca e mjeksis atë e thurret: *Angoisse*. Zot ruena, po t' a ndjekin grât atë të dyten porosi, kemi per të mbetë të gjith na për ball të një revolucjoni të grave e atëherë kishim për t' u pëndue un edhe Z. e J. e të gjith ata qi dishrojnë me i pà grât Kaiseret e rruzullimit.

T' a thom të drejtën : Un nuk dishroj t' a shof gruen avjatore, chauffeur a konduktore tramash. Nuk m' a banë zëmra të kundroj nepër udha të Vjenës e të Parisit, nder ditt të ftofta të dimnit, gruen me duer të plasarituna e të pergjakuna prej acërrimit, kah shtëp e ngrata karrocen e vogël për me shitë njato pak plaçka qi kà mbrëndë. Jo, un nuk jam kaq zëmërgur. As grât qi kanë të lidhun me qafë një krye si të Platonit nuk m' i kànde. Krënat e vogjël të fëmave, stolisë me flokë të bukur e të butë, nuk mund të shndrohohen në një pyellinë frashni ! Grât po, të marrin në dorë librat qi u nevojisen e të shkruajnë sa t' u duhet. Un mâ parë pelqej frytin e vlershëm qi ka me dalë prej gjylpanet të grues, se atë qi kà me hartue pënda e saj. Due qi ç' do krijatyrë të veprojë në mënyrë sa t' i apë dorë gjëja e saj naturore e të vallojë mbas fuqis së talentit qi ka, kështu qi të mundet m' u përbâ një harmoni zâni qi të kumbojë âmbël. Kûr fëmnat t' u len bashkë me mashkujt në «Sol» atëherë zânet e muzikës a të valles kishin me tingllue fort keq ndër veshë

t' onë, një punë qi kishte me shkaktue mallkimin mbi në të Wagnerit german e t' Alfarabusit arab, të këtyne dy muziktarëve të famshëm.

Kam për qellim, me këta shembujlla, me thënë këtë : Perparimi i grues nuk âsht n' atë me i gjâ burrit, por në të fituem të një zotsije sa me krye gjith ato detyrë qi perkojnë me natyrë të saj.

Edhe Zot. Toçi mbahet gjithnji n' at cak, tue thënë se idheali i grues e i burrit kah pikpamja jetsore âsht një. Por me gjithë këtë âsht i mendimit se këto dy lloj krijatyrësh, lypset t' ecin ndër dy udhë veç e veç; e posë kësaj mandej divorsit nuk i qaset aspak. Më si kam muejtë me kuptue prej gjith diftimeve të tija, më duket se Zot. Toçi ndjek sektin e një feminizmit të ndermjemë. Prâ nuk kishte me kënë gjâ e vështirë me rà në godi me Z. e tij; pse me gjithë shpirtë dishroj edhe un përparimin e grues kah mendja, trupi e kah morali.

Tue lânë jashta kufijve t' Atdheut t' onë feminizmin e Europës, kishem me hÿ në marreveshje me Zot. Toçin qÿsh me sot per me përbâ një aleancë ofensive e defensive e kujtoj se etëm më dy pika kishim me rà tresa : Në *divors* e në *poligami*.

Tash një herë kaq në bisedim tjetër kam per t' i shpjegue e analizue kto dy çashtje, për me shkaktue kështu lëmshin e pëshpëllueshëm të feminizmit.

Shkoder, me 20. Fruer 1921.

Noxha Kadriu.

V. O. Po marr vesh se nder disa qorqet fëmash e burrash bisedimi i em i parë paska shkaktue një keqmarreveshje, punë qi vertetë më bani një pershtypje. Nuk kishte ndodhë një e tillë gjâ, po t' ishte vû

*n' oroe mirë mënyra e shkrimit t'atij bisedimi ase t' ishte shqyrtue ky me kujdes; pse me atë bisedim kishe per qellim feminizmin e Europës, me të cilin femnat t'ona të squeta nuk kanë kurr një marrëdhënie. Prandej u lutemi gjith atyne motrave shqyptare e vëllazënve shqyptarë qi mos t'i marrin per të keq shkrimet e mija e t'i shlyjnë prej zemre gjith ato dyshime të shkak-
ueme kot.*

Idem.

OROE! Bashkëpuntorve t'onë u paraqesim falnderimet t'ona më të përzëmërta për mirsin qi kanë e kanë me pasë tue na çue shkrime për botim, por u sjellim vërejtjen, se sot e mbrapa për arsye qi shtilli i së përkohshmes është i vogël e për shkak të merzis prej anës së lexuesave e edhe për arsye estetike artikuj të gjatë qi të xanë më tepër se gjashtë shtylla t' «Agimi-t» nuk pranohen.

Drejtimi.

Vegimi.

Kur qillon ndokund qi më ndeshë
Miqesi don me më rrefye,
Me buzë në gaz, me shtë tue qeshë
Porsi vjollcë më përkulë at krye!

Balli të mbushet krejt me djesë,
Si prendverë kahë shkon e vjen,
Porsi lili plot me voesë,
Në nadje heret kur shpërthen.

Synin mekshëm kahë m'a lshon
As pak s' mundem me të shique;
A je zënë moj qi më shiton
A prej qiellit kë gajue?!...

Un s' e di jo se shka je,
As nuk di se ku je rritë!
Me dukë të bukur por qi kë
Porsi hana në terr po ndritë!...

Hana dritë të zburitme lshon,
Nalt prej qiellit tue kundruë,
E natës terrin i a zbuton,
Me ato rreze zbukurue!

Ajo malline mue m' a shton
Kto kujtime m' i përsritë:
Si në vegim diçka më tregon
Para shtë larg tue m' a qitë....

Zëmra e shkrëtë e ëmja vuen
Tue u marrë me njat vegim,
Tash qi në gjumë natyra shuen
E i gjalli është në pushim.

Ah!... sà herë mue nett më kalojnë
Për pa fjetë pa u kotullue,
Hyjt e qiellit e dishmojnë
Qi rrinë çuet tue xhixhillue.

Njishtu hana kah po ndritë
N' amë të detit më dën se kqvrë;
Porsi vasha tue u goditë
Tue u veshun në pasqyrë.

Hiqmu vashë! mas m' u bedit,
Mos m' u shtin, ti, o Perri!...
Ndër kujdese mue mos më qit,
Me atë të kândshmen bukuri!

Se kujdesi me shum mallë
Njerin shpejt e plakë e e thmë;
Porsi qirin flakë e kallë
Porsi borën në shkamb shkrinë...

Po si kur ajo... mos të jetë,
Shkâ t' a bân u rroitien kot?
Shkâ t' i çue ksaj të të shkrëtë
Qi gjithmonë lahe me lotë!...

H. Gjylbegaj

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Vlona në kohë të mesme.

Prej Dr. K. Jireček-ut.

Vijim i Nr. 7. 8.

Trashigimtari i tij qe Aleksandri, zot (gospodin) i Kaninës e i Vlonës, i cili mbas dokumentavet përmendet vetëm në 1366-1368. Ky, me anë të një fisniku të vet emnit Dimo, në vjetë 1368 i u lut Raguzanvet me e emnuem qytetas nderi të tyne, e kështu me u bëmë një vëlla i bashkis raguzane; në këtë mënyrë këtij i qe dhënë një dokument për ket gjã edhe ky u betue përpara delegatit raguzan Nikola Kabuzhiz (Cabova). Nji dokument sllavisht. i shkruem prej Aleksander Logoft Gjoricës thotë se në këtë betim muerne pjesë si dishmuesa 15 vetë nga parësija e Vlonës. Prej këtyne emnave kuptohet se ishin shqyptarë, sllavë e grekë. Ndërmjet të këtyne përmendet vojvoda Prodani, Kefalija Mikleushi i Vlonës, Kefalija Branilo Kastrioti i Kaninës, i pari prej kësaj familje të përmendun qi përmendet në një dokument, mandej nji kujdestar i oborrit, nji gjyqtar etj. (Miklosich, Mon. 178). Aleksandri pa dyshim qe nji njeri i afërm i dhespotit Johannes, mundet qi qe edhe djali i tij.

Në vjet 1372-1385 ishte zot i Vlonës edhe i Beratit Balsha Balshiqi, nji nga tre djelmt e Balshiqit, i cili mbas Orbinit nuk ish aq i mëntshëm, se sa trim e guximtër. Mâ në fund ky shkruhej duka i Durrësit (duka Draçki, Miklosich Mon. 202; douks Durrhion). Pushtimin e Shqypnis ky e fitoj prej së shoqes Komnena, qi ish nji bije e dhespotit Johannes të Beratit e të Vlonës. Orbini, i cili ep shum data të vjefshme mbi këtë familje, e quen ket

grue «la figliuola del despoto di Belgrado» (vajza e dhespotit të Beratit). Dhespoti Gjon Musaki ndër kujtimet e veta i quen gabimisht Comita edhe thotë, për me i forcuem të drejtat e familjes së vet mbi këtë krahinë, se ajo ish nji bijë e Nrek Muzakit; këtë mendim e mpron edhe Hopf-i [në tabelen e vet përmbi fiset (Hopf, Chroniques 281-282-532). Nga ndonji herë Balsha bânonte edhe n' atdhë të vet ku ai i datoi dokumentat e vet, si për tregim në Lesh edhe në kuvëndin Ratac rreth Tivarit. Ky me 18 Shtatuer 1385 mbet vdekun në nji luftë qi u bâ kundra Otomanvet në fushë të bregut të detit nga veri i Vlonës; Lamprosi ka botuem dy dorëshkrime dokumentash mbi këto ngjarje në «Neos Hellenomnemon» 7. (1910), 145.

E veja e Balshës Komnena, nga friga e Ottomanvet desht qýsh në vjet 1386 pushtimin e vet me i a u lëshuem Venedikasvet, por me gjith atë qindroj në sundim, e kështu prej vjet 1389-1390 u bâ vasale e Venedikut mbi ishullin e Sazanit edhe kështjellin e Purgut (Ljubic, Listine 1, 226, 263, 266).

Mâ i fundshmi princ i krishtenë i i Vlonës qe Mirksha Zharkovic, i cili në vjet 1391 e martue me t'bijën e Komnenës emnit Ragina. Korrespondenca e Venedikut me atë e ka shtypun pjesërisht Ljubic-i e Jorga, mandej atë i ka mbajtur me Raguzanët e ka shtypun Pucic-i edhe unë në përmbledhim t'ême në Spomeniki e akademisë serbe Vell. 11 (1892). Genealogjinë pakë të përziemë të këtij njeriu e kam përshkruem hollësisht

në parathënie të kësaj përmbledhje. I at' i tij që kreshniku serb Zharko Markshic, i përmendun në Zeta prej 1356-1357, «Sarcus, baro domini regis Raxie» të Venedikasvet, Zarkos i Chalkondyles.

(vijon)

H. M.

Lajme vëndi.

1). - Frgtime theatrore. Në rasë të Karnivalit me 6 të Frorit 1921 populli i Shkodrës pat rasën me u argtue në sallë të Kinos me një copë theatrore të ré të paraqitun prej amatorvet të Shoqnës «Vllaznija». Copa e titullueme «Koprraci», si *original* është e shkrueme prej shkrimtarit italian Karl Goldonit, komedit e të cillit janë të përmenduna gadi në gjith botën e në nuk do të na mërrijte kerrçiku t' i bajshim një kritikë; si *përkëthim* është e bame prej Z. Karl Gurakuqit e Z. Shyqri Borshit, të cillët janë tue u orvatë me gatue copa theatrore gjithfarësh për t' i sjellë një dobë Shoqnës «Vllaznija» të Shkodrës e të gjitha Shoqnive të viseve tjera të Shqypnis. A prejse përkëthimi kje i mirë e i përshtatun, a prejse amatorët dijen me u sjellë bukur, komedija njëj veprimi «Koprraci» bënë një përshtypje të këndshme në popull, i cili kërkoj që t' u paraqitte për së dyti. Meritimin më të madhin në të paraqitun të kësaj komedije e ka Z. Shyqri Borshi i cili luejti rrolin e Koprracit me kaq mjeshtëri që të thonte mëndja se puna ishte tue ndodhë me të vërtetë. Por pika më kryekreje është, se pjesët e komedis u ishin këndë caktue amatorvet mbas natyrës së të cillit, shka ndër

disa të tfaquna prej anës së disa amatorve të Shkodrës nuk mirret para sysh asfare, punë këjo që shkakton pështjellim në palk e logikisht mandej edhe mërzi në popull.

Mbas kësaj komedije u përsërit farsa «Dragomani» e paraqitun për të parën herë me 28-1-21 e mandej u mbajtë një monolog gaztuer mbi feminizëm.

Për me krye dishirin e popullit me 20 Fruer u përsërit «Koprraci» tue shtue edhe një monolog «Trimnija e frigacakut» të shkruem prej Gandolinit një ndër humoristikë më të mdhaj t' Italis e të perkthym prej Z. Sh. Borshit. U paraqiten edhe sa bisedime gaztore mbi Parlament, mbi deputet, mbi partiit e tyne, etj., të cillat u priten me gëzim e me trokitje duersh.

Criticus.

2). *Memorandum-i i Korçës e abstenjonizmi i Shkodrës*. Kurr herën tjetër patëm folë mbi fletoret e Korçës, patëm thënë, se ato ndër shkrimet e tyne kishin qellime dasije ndërmjet dy besimevet e patëm prur për shembull artikullin «Qeverija deklaroj minoritet» të fletores «Gazeta e Korçës». E thënmja e jonë e fjalët tona janë tue u vërtetue për ditë shi prej fletorevet vetë korçare, si t. f. prej fletores «Koha» në numrin e saj 33 me 26 Shkurt 1921, ashtu edhe «Shkrepitima», e cilla më tepër na bënë të dotun se shkruet i «Gazetës së Korçës» i kishte hype një kall që nuk ishte i zoti t' i quajtojë, d. m. th. se tue qenë rradhues shtypshkroje, don të bëhet gazetar, që është gjithnjë si të donte një bakall të bëhet mësues, por që në këjo gjë nuk ka intereson, mbassi po shohim edhe tjera më të spikatuna mu në gjë Qeveris vetë. Por vërtetim më

të madh për fjalët t'ona a kà se mënyra e përpilimit të Memorandum-it që një pjesë e krishtënë e Prefekturës së Korçës i paraqet Qeverisë qandrorë, ku shifet kjarisht qëllimi i ndarjes ndërmjet dy besimevet? Na nuk jemi asi mendimi, që të gjitha vendimeve qeveritare si të mira ashtu të këqija t'u thomi *Amen*, por duem që kundërshtimet të bëhen mbrënda caqeve ligjorë pa u shty në sende, prej të cillave mund të përfitojnë anmiqt t'onë, të cilët nuk dishrojnë tjetër veç se si mos të bijmë na në godi me shoqishojnë për me shkye ndonji copë për vedi. Mëndimi për kantone kishte muejtë me u proponue, por në një mënyrë tjetër e jo tue qitë thimthin e dasis e tue fye vllazënt muhamedanë; pse duhet dijtun se të gjith jemi të bijt e këtij dheu e të gjith kemi të drejtë me e gëzue si njëni tjetri. Na për vedi po thomi, se një të tillë gjà nuk e kishim pritë kurr prej Korçarvet, që deri dje bashkë me në predikojshin bashkimin Komtâr e njisin e vertetë të Komit. Me gjithkëta besojmë se do t'a kën pa gabimin e tyne e do t'a ndreqin, pse njeriu mund të gabojë, por gabimi më i madh bëhet atëherë kur njeriu don të qindrojë në të.

Edhe të Krishtënë e Prefekturës së Shkodrës kanë bërë abstensjonizëm që për analogi po thirret obstrukcionizëm, por me një mënyrë të ligjshme pa përtri turbullime e ngatresë, e si për kronikë po diftojmë si rrodhi puna, e cila shpresojmë se do të ndreqet me të mirë. Ndërsa një komision i përbërë prej Këshillit administratues të Prefekturës e të Përlimtares po bante hetime mbi numrin e banorve të Prefekturës, Ministrija e Mbrëndshme e Punëve të Brendshme e ka anuluar veprimin e tij e me 25 të Frorit bënë me dijtë, se mbas shtetistikës së bërë prej Austriakve, Prefektura e Shko-

drës posë Malcës së Gjakovës, përbante: Muhamedanë 43.150 e Katholikë 79.836, e se tue marrë para sysh disa elementa emigrant prej dy besimevet, Prefekturës i përkitshin kater deputet muhamedanë e shtatë katholikë. Ministri i Mbrëndshëm besojmë se u lajthit, pse *mbas shtetistikës austriake*, në të cilën pëshitetet, posë Malcës së Gjakovës, Prefektura e Shkodrës përmban 81.819 të Krishtënë e 43.150 Muhamedanë e kështu tue i u pështetë ligjës për zgjedhje të Deputetvet, Shkodrës i përkasin shtatë deputet të krishtënë e tre muhamedanë. Këtu është pika, ku qindrojnë Katholikët, e që ka lënë pezull zgjedhjen e deputetvet. Na kishim me këne mëndimit, që, mbassi Prefektura e Shkodrës nuk ka një shtetistikë të plotë e tue qenë edhe se shtetistika austriake nuk është e mbarueme si duhet, komisioni i përbërë për numrim, të vijojë punën e vet e mbassi të shifet përfundimi i tij, ka me dalë e drejta, kështu që nuk ka me mbetë shkak ankimi, e edhe kundërshtimi ndërmjet Qeverisë ka me u zhdukë e abstensjonizmi ka me marrë fund pa lënë shteg ngatresash e turbullimesh.

3) — Me 26 të majit që shkoj, shi n'atë ditë që u nis prej Shkodrës Shk. e Tij Ministri i P. të Mbr. Z. Mehdi Frasheri, mërritën në Shkodër miku e bashkëpuntori i jonë Shk. e Tij Dr. Kristo Flopi Ministri i Arësimit e Z. Kristo Boko Inspektueri përgj. i kësaj Ministrie. Bashkë me të erdh edhe atdhetarja e shkrimtarja e njoftun Zojzësha Parasqevi Qrias.

Qëllimi i Kardhunit të Ministrisë të Arësimit është për të kryesue një komision që ka për të shqyrtue hesapet e froanit të Koplikut.

Me 6 të Marcit Shoqnijs e Puntorve të Shkodrës bani një grishje në sallë të Kinos, ku Z. Terenc Toçi mbajti një ligjeratë rrebi dobën e një Shoqnijs bashkëveprore ndërmjet të puntorvet e zëhtarvet të qytetit. Mjerisht nuk patem ngae të marrim pjesë për të ndigjue fjalën e Zotni Toçit, pse me shka ndigjueme nepër qytet, kishte mbajtur një fjalë shumë t'interesantshme.

Chronologus.

Bibliografi.

I. «Shkolla e Ré». Ky është titulli i një së përkohshmeje pedhagogike, që nisi të botohet në Shkodër si organ i mësuësavet nën drejtimin e Z. Gaspër Mikelit, Drejtorit të Shkollës qytetse të Shkodrës. Numri i Kallndorit e i Frorit, të cillët duelen të dy më një, përmban një lëndë shumë të vlefshme e të shkrueme me një gjuhë të pastër e të përbashkët.

Një vepër e tillë është e para herë që po botohet në Shqipëri e na përgëzohemi me nisjatorët e saj, të cillët i bënë një shërbim të madh mjetit më të fuqieshmit për përparimin e vëndit, që është Arësimi.

Së përkohshme, bashkëmotrës s'onë, i urojmë jetë të gjatë e përparim të mbarë.

II. «Grueja Shqyptare» - III. «Shpresa Komtare». Komiteti Gravet të Shkodrës «Grueja Shqyptare» qësh në muij të Nândorit të vj. të k. boton një të përkohshme të përmuejshme me të najtjën titull.

Ashtu edhe Komiteti i Gravet të Vlonës «Shpresa Komtare» nisi të botojë organin e saj me titull t'ëmni

të tij. - Jemi të gzuem shumë tue pa dy organe fëmna në Shqipëri, pse prej kësaj pune ngjallen shpresë të mdhë se faktori kryekreje (fëmna) i zhvillimit të komit t'onë ka xënë rru-gën e mbarë të zgjimit e të përparimit.

Criticus.

O r o e !

Pajtimtarvet e gjith lexuesavet tjerë t'«Agimit» u lypim ndjesë, se në ket muij jemi tue dalë pak më vön, por shkaku i kësaj vonese kje sëmundja e Drejtorit t'onë.

POSTË E VOGËL.

PARIS. — Shkelq. së Tij Midhat Frasherit. — Muerem letrën e dashtun t'anden; të falena nderit për këshille e mësim që na ep, të cillat do t'i marrim mbrapa. Pelqej falnderimet t'ona për librat, fletoret, etj. që na dërgove. Koleksjonin e «Agimi-t», po t'a dërgojmë me të paren postë. Të kemi shkruar edhe një letër e shpresojmë do t'a kesh marrë.

BOSTON-MASS. — Fletores «Dielli», — Ju kemi dërgue «Agimin», rregullisht; Ju lutemi të na dërgoni si shëndërrim fletoren t'Uej.

KONSTANTINOPULL. — Studentave shqyptarë të Robert College. — Gëzohemi që lënda e «Agimi-t» Ju pelqeka tepër e Ju falemi ndërit për urimet e nxehta e për lavdimet e mëdhaja që na bëni. «Agimi-n» Ju dërgojmë rregullisht.

MILAN. — Z. S. Ingris. — Muerim blënin të titulluem «Programma politico-economico» per il nuovo Stato Albanese». E lexueme e na u duk tepër i nevojshëm për në këshillin t'uj për t'a përkthyer shqip e për t'a botue në «Agim» e ne jemi e do t'a vëm në veprim sà më parë.

SHKODËR — Z. Jushë P. — E muerem letrën t'ande e arukullin mbi Feminizëm e pelqejmë; na e lëgo e do t'a botojmë. Gëzohemi, që edhe fëmna kanë nisë të kuptojnë rëndsin e arësimit të tyre. Është nuk t'a qesim e arlikullit t'arësimit me një pseudonym që të qesh të qete, nënsë nuk kishte me këndë marre, por ndërin për ty të dilte ëmni i yt në shes.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIË BARI" (2018)
SHKODËR

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

“AGIMI,”

Pranon e boton ç' do artikull, qi ka të përpjekun me lavrim komtâr e me propagandë komtare.

Dorshkrimet nuk kërthehen.

Shkrime, letra e artikuj dërgohen Drejtimit nën ket adresë: Prof. Karl Gurakuqi, Shkodër.

PAJTIME:

NË SHQYPNI:

Për 1 vjetë Kr. s. 10

» 6 muej » » 6.

PERJASHTA:

Për 1 vjetë Kr. s. 14

» 6 muej » » 8

Nji numër i veçantë: Kr. s. 1.

PËR SHOKË TË „VLLAZNIS”:

Për 1 vjetë Kr. s. 8. Për 6 muej Kr. s. 5.

 Nji koleksjon i vjetit të parë bën Kr. s. 22.
Numra të veçantë të vjetit të kaluëm nuk shiten.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)